

C-131/12- Google İspanya v. AEPD Davası ve 2014/19685 Numaralı C.K. Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvurusu Kapsamında Avrupa Birliği Hukukunda Unutulma Hakkı ve Türk Hukuk Sistemine Yansıması ¹

Didem SAYGIN ² - Yağmur Ekim YILMAZ ³

Başvuru Tarihi: 27.02.2023

Kabul Tarihi: 14.07.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Dijitalleşmenin son derece gelişim gösterdiği çağımızda bilgi güç hâline gelmiş, kişisel veriler işlenerek yürütülen ticari faaliyetlerle birlikte kişisel veriler dijital ortamda önem kazanmıştır. Bu durum ise, kitlesel kişisel veri işleme karşısında bireylerde kişisel verilerinin kontrollerini kendi ellerinde tutamadığı düşüncesine yol açmış, böylece bireyler dijital pazara güvenlerini kaybetmiş, kişisel verilerin korunması hakkının ötesinde unutulma hakkı olarak gündeme getirilen başka bir hakka ihtiyaç duyulmuştur. Avrupa Birliği hukukunun önce içtihat sonra yasama yoluyla kazandırdığı bu hak, fikir ayrılıklarına ve uygulama farklılıklarına da neden olmuştur. Türk hukukunda da unutulma hakkı ile ilgili bir mevzuat bulunmasa da dünyadaki seyrine uygun şekilde unutulma hakkına içtihatlarla sıkça yer verildiği görülmektedir. Bu makalede, unutulma hakkının ortaya çıkışına zemin hazırlayan tarihsel gelişiminden bahsedilerek, Avrupa Birliği hukukundaki yerine, sonrasında ise Türk hukukuna yansımalarına değinilecek, doktrindeki görüşler, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay içtihatlarına yer verilerek unutulma hakkına genel bir bakış sunulacaktır. Bu çalışma, ampirik bir çalışma olmayıp herhangi bir bulguya ulaşamamıştır. Sonuç olarak, unutulma hakkının Türk içtihatlarında olması gerekenden farklı yorumlandığı ve kişisel verilerin korunması hakkı zemininde düşünülerek düzeltilmesi gerektiğine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Unutulma Hakkı, Kişisel Veri, Mahremiyet, Dijital Ortam

Atıf: Saygın, D. ve Yılmaz, Y. E. (2023). C-131/12- Google İspanya v. AEPD davası ve 2014/19685 numaralı C.K. Anayasa Mahkemesi bireysel başvurusu kapsamında Avrupa Birliği Hukukunda Unutulma Hakkı ve Türk Hukuk Sistemine yansıması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 685-700.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, didemsaygin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2832-351X

³ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, yagmurekimyilmaz@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8484-3600

The Right to be Forgotten in European Union Law and Its Reflection on Turkish Legal System within the Scope of C-131/12-Google Spain v. AEPD Case and C.K. Constitutional Court Individual Application No. 2014/19685

Didem SAYGIN⁴ - Yağmur Ekim YILMAZ⁵

Submitted by: 27.02.2023

Accepted by: 14.07.2023

Article Type: Research Article

Abstract

In our age of digitalisation, information has become power and personal data has gained importance in the digital environment with commercial activities carried out by processing personal data. This situation, on the other hand, has led individuals to think that they cannot control their personal data in the face of mass personal data processing, thus individuals have lost their trust in the digital market, and another right, which is brought to the agenda as the right to be forgotten beyond the right to protection of personal data, has been needed. This right, which was introduced by the European Union law first through case law and then through legislation, has also caused differences of opinion and differences in practice. Although there is no legislation on the right to be forgotten in Turkish law, it is seen that the right to be forgotten is frequently included in the case law in accordance with the course of the world. In this article, the historical development of the right to be forgotten, the place of the right to be forgotten in the European Union law, and then its reflections on Turkish law will be mentioned, and an overview of the right to be forgotten will be presented by including the opinions in the doctrine, the case law of the Court of Justice of the European Union the Constitutional Court and the Court of Cassation. This study is not an empirical study and no findings have been reached. As a result, it is concluded that the right to be forgotten is interpreted differently than it should be in Turkish jurisprudence and should be corrected by considering it on the basis of the right to protection of personal data.

Keywords: Right to be Forgotten, Personal Data, Privacy, Digital Media

⁴ Çanakkale Onsekiz Mart University, Biga Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Administration, didemsaygin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2832-351X

⁵ Çanakkale Onsekiz Mart University, Biga Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Administration yagmurekimyilmaz@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8484-3600

Giriş

Unutulma hakkı, belirli durumlarda bir birey hakkındaki özel bilgilerin internet aramalarından ve diğer dizinlerden kaldırılmasını isteme hakkıdır. Unutulma hakkının (bilgiye erişim açısından) uluslararası bir insan hakkı olarak tesis edilmesinin pratikliği konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Bu kısmen, böyle bir hakkı uygulamaya çalışan mevcut içtihadın belirsizliğinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, ifade özgürlüğü hakkı üzerindeki etkisi, özel hayatın gizliliği hakkı ile etkileşimi ve unutulma hakkının yaratılmasının sansür ve tarihin yeniden yazılması yoluyla internetin kalitesini düşürüp düşürmeyeceği konusunda da endişeler vardır. Unutulma hakkının savunucuları, intikam amacı güdülen bir kişinin adının ilgili arama motoru sonuçlarında görünmesi ve bu sonuçların bireylerin geçmişte işlemiş olabilecekleri küçük suçlarla ilgili olduğu durumlar gibi konular nedeniyle bu hakkın gerekli olduğunu savunmaktadır. Temel endişe, bu tür arama sonuçlarının kaldırılmadığı takdirde bir kişinin çevrimiçi itibarı üzerinde neredeyse süresiz olarak sahip olabileceği potansiyel aşırı etkidir.

Unutulma hakkı “Bir bireyin belirli verilerinin silinmesini ve böylece üçüncü tarafların artık kendisini takip edememesini talep etmesini ifade eder.” (Akgül, 2015, s.17). Unutulma hakkı, bireylerin kendileri hakkındaki bilgi, video veya fotoğrafların arama motorları tarafından bulunamaması için belirli internet kayıtlarından silinmesine izin verme etkisine sahiptir.

Yine unutulma hakkı, öğretilerde alışılmadık bir gelişim gösteren atipik bir hak olarak değerlendirilmektedir. Bunun ana sebebi ise unutulma hakkının, ulusal veya uluslararası hukuk tarafından öngörülmuş bir hak olmamasıdır. Unutulma hakkı, kişisel verilerin korunmasına ilişkin kuralların hukukçular ve mahkemelerce yorumlanması ile ortaya çıkarılmıştır (Abril ve Lipton, 2014). 13 Mayıs 2014’te Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD)’ın Google İspanya SL v. Agencia Espanola de Protecci (AEPD-İspanya Veri Koruma Ajansı) kararıyla unutulma hakkı hukuk dünyasına girmiştir (ABAD, 2014). Bu noktada, unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması hakkının bir görünümü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Avrupa Birliği hukukunda kişisel verilerin korunması hakkının tarihsel gelişiminin ve bu gelişimde ABAD başta olmak üzere diğer Avrupa Birliği kurumlarının rollerinin analiz edilmesi, unutulma hakkını hayata geçiren yol haritasının anlaşılması bakımından önemlidir. Çünkü unutulma hakkı ortaya çıkışı bakımından yasa koyucular tarafından bağımsız olarak tanınmış bir hak değildir. Özellikle Avrupa Birliği hukukunun kişisel verilerin korunması konusunda gösterdiği önemin bir sonucudur.

Literatür Taraması

Unutulma hakkı, dijital ortam hafızasının silinmesi, yani dijital içeriğin talep doğrultusunda önceki hâlindeki erişilebilirliğinde olmayacak hâle getirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Nalbantoğlu, 2018, s.589). Unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması hakkı ile yakından ilişkili olup, bireyin dijital ortamdaki kişisel verilerini kontrol etmesini sağlamaktadır (Akgül, 2015, s.17) Bu yönüyle unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması hakkının devamı niteliğinde görülmekte ve yeni bir hak olmadığı iddia edilmektedir. Kişisel verinin kişinin kendisi tarafından düzenlenmesi, kişinin verisinin hukuka uygun olmayan biçimde işlenmesi hâlinde bu işlemeye itiraz hakkı gibi kişisel verilerin korunması hukukuna hâkim olan çeşitli ilkelerin ayrıca tanımlanacak bir unutulma hakkına ihtiyaç duyulmaksızın istenilen sonucun sağlayacağı ifade edilmektedir (Fleischer, 2011). Ancak dijital ortam, kişisel verilerin saklandığı ve işlendiği diğer fiziki ortamlardan farklı olarak en üst düzeyde herkesin her an erişimine açıktır. Bu bağlamda fiziki ortamda arşive kaldırılacak yahut belli bir süre geçmesiyle güncelliğini yitirecek ve zaman geçtikçe daha az tercih edilir ve erişilir olacak veriler, dijital ortamda geçen zamana ve değişen gündeme rağmen ilk zamanki güncelliğini korumakta, herkesin en önceki tarihli kişisel veriye dâhi her an ulaşabilmesi mümkün olmaktadır. Bu da dijital ortamı, kişisel verilerin işlendiği diğer mecralardan ayıran, burada kişinin veri mahremiyetinin daha fazla korunmasını gerektiren ve unutulma

hakkını ortaya çıkaran en önemli sebeplerden biridir (Reding, 2012). Bununla birlikte unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması hakkından bağımsız da düşünülemeyecektir. Unutulma hakkının konusunu, dijital ortamdaki kişisel veriler oluşturmaktadır (M. Akkurt, 2020, s. 23). Unutulma hakkı konusu olan kişisel verilerin işlenmesine de kişisel verilerin korunması hukukuna hâkim olan prensipler eşlik edecektir (Genel Veri Koruma Tüzüğü, t.y.). Bu bilgiler ışığında, unutulma hakkının hukuk hayatına nispeten yeni girmiş bir hak olduğu da göz önünde bulundurulduğunda kişisel verilerin korunması hakkı ile arasındaki ince çizginin anlaşılabilmesi ve yanlış uygulamalara yol açması söz konusu olabilecektir. Unutulma hakkıyla ilgili mevcut literatür hakkın tanımlanması ile sınırlıdır. Ancak söz konusu tanımlamalar unutulma hakkının kapsamını belirlemediği ve diğer haklarla bağıntı ortaya koymadığı gibi güncel dava örnekleri ile de desteklenmemiştir. Bu çalışmada, unutulma hakkının sınırları belirlenecek, Avrupa Birliği hukuku ve Türk hukukundaki unutulma hakkı uygulamaları incelenecek ve unutulma hakkının nasıl uygulanması gerektiğine ilişkin çözüm önerileri sunulacaktır.

Yöntem

Bu çalışmada, Avrupa Birliği hukuku kuralları, ABAD içtihatları, doktrindeki görüşler ve Türk hukukundaki içtihatlar çerçevesinde unutulma hakkı açısından genel bir bakış sunulması amaçlanmıştır. Çalışma, hukuk makalesi olduğundan ampirik bir çalışma değildir ancak unutulma hakkının Türk hukuku için nispeten yeni bir hak olması sebebiyle diğer haklarla özellikle başta kişisel verilerin korunması hakkı, yanı sıra şeref ve itibarın korunması hakkı ile birlikte yorumlanmaya çalışıldığı ve Anayasa Mahkemesi (AYM) ve Yargıtayca unutulma hakkının hukuk disiplindeki yerinin tam olarak anlaşamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Konuyla ilgili yapılacak ileriki çalışmalar açısından da AYM ve Yargıtay uygulamalarında unutulma hakkının nasıl uygulandığının güncel tarihli kararlarla araştırılması ve unutulma hakkının ortaya çıkışına ve tarihsel gelişimine uygun ve yeknesak bir yorumun geliştirilmesi faydalı olacaktır. Bu çalışmada sırasıyla unutulma hakkının tarihsel gelişimine, unutulma hakkını ortaya çıkaran C-131/12- Google İspanya v. AEPD davasına, unutulma hakkının Türk hukukundaki yansımalarına ve AYM Bireysel Başvurusu olarak 2014/19685 numaralı C.K. başvurusuna yer verilmiştir (AYM, 2018).

Avrupa Birliği Hukukunda Unutulma Hakkına Temel Olarak Kişisel Verilerin Korunması

2000’de yürürlüğe giren Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Avrupa Birliği hukukunda kişisel verilerin korunması yönünde anayasal düzeyde atılan ilk adımdır (Fabbrini and Celeste, 2020, s.57). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.8’e paralel olarak düzenlenen ve ilgili hakkın Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı nezdinde yeniden tanınması şeklinde yorumlanan Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı m.7, “Herkes, özel ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.” hükmüyle özel hayata ve aile yaşamına saygı gösterilmesini garanti altına almıştır (Charter of Fundamental Rights of the European Union, t.y.). Böylelikle kişinin özel yaşamına, aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine ilişkin kişisel verileri de koruma altına alınmıştır. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı m.8 ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.8 ile sağlanan güvenceyi bir adım ileri götürerek, açık bir şekilde kişisel verilerin korunmasını talep etme hakkını öngörmüştür (Charter of Fundamental Rights of the European Union, t.y. ; European Convention on Human Rights, t.y.). Buna göre “Herkes, kendisine ilişkin kişisel bilgilerinin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu tür bilgiler, belirtilen amaçlar için ve ilgili kişinin muvafakatine veya yasa da öngörülen başka meşru temele dayalı olarak adil şekilde kullanılmalıdır.” (Charter of Fundamental Rights of the European Union, t.y. ; European Convention on Human Rights, t.y.)

2009’da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ise Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma m.16 ile kişisel verilerin korunması hakkını hüküm altına almış, ilgili maddenin 1. fıkrasında herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunması hakkına sahip olduğu, 2. fıkrasında da Avrupa Birliği ve Konsey’in olağan yasama usulü

ile Birlik hukuku kapsamında kişisel verilerin korunmasına ilişkin kuralları koymak üzere yetkilendirildiği ifade edilmiştir (Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union, t.y.)⁶. Lizbon Antlaşması'nın getirisi olan Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkındaki Antlaşma söz konusu hükümle birlikte Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı m.7 ile kişisel verilerin korunmasına tanınan Anayasal değerdeki merkezi rolün teyit edildiği ve kişisel verilerin korunmasının Avrupa Birliği'nde tam bir hukuki değere kavuştuğu belirtilmektedir (Fabbrini ve Celeste, 2020, s.57).

Bunun yanında 1970'lerde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.8'de tanımlanan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile birlikte kişisel verilerin korunmasının Avrupa Birliği hukukunda sınırlı bir dereceye kadar gelişim gösterdiği, 1981'de imzaya açılan 108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'nin kişisel verilerin korunmasının bir hak olarak tanınması gerekliliği düşüncesine zemin hazırladığı belirtilmektedir (Bartolini ve Siry, 2016, s.221). Özellikle Avrupa Konseyi tarafından 1981'de Strazburg'da imzaya açılan ve 1985'te yürürlüğe giren 108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi, giriş bölümünde ve 1. maddesinde kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulması ve kişisel verilerin sınır ötesi akışının yoğunluk kazanması karşısında kişilerin özel hayata saygı hakkının genişletilmesi ve güvence altına alınması gerektiğini dile getirmiştir (108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi, t.y.). 1995 yılında yürürlüğe giren 95/46/EC Sayılı Veri Koruma Direktifi ise, Avrupa Birliği hukukunda kişisel verilerin korunmasının usul ve esaslarını tanımlayan metin olması açısından önem taşımaktadır (Veri Koruma Direktifi, t.y.). Veri Koruma Direktifi'nin en belirgin özelliği, verilerin ancak meşru bir amaç doğrultusunda, ölçülü ve şeffaf olarak işlenebileceğini, kişinin rızası olmaksızın verilerin işlenmesinin veya başka bir işleme tabi tutulmasının mümkün olmayacağını öngörmesi, aynı şekilde kişisel verilerin Veri Koruma Direktifi'nce belirlenen amaçlara aykırı şekilde işlenmesi hâlinde düzeltilmesi, silinmesi ve işlenmesinin engellenmesini şart koşmasıdır (Çvrtník, 2023, s. 116-117). Başka bir deyişle, Veri Koruma Direktifi, kişisel verilerin ancak kişinin rızası dâhilinde, meşru bir amaca dayalı olarak işlenmesini, işlenmenin ölçülü ve şeffaf olmasını yani kişinin işlenen veriden ve işlenme sürecinden her durumda haberdar olabildiğini, bu ölçütlerle bağdaşmayan veri işlemenin sona erdirilmesi gerektiğini öngörmektedir.

İleride daha geniş anlamda bahsedileceği üzere, 1995 tarihinde yürürlüğe giren Veri Koruma Direktifi'nde öngörülen bu prensiplerin satır aralarından ABAD 13 Mayıs 2014 tarihli Google İspanya SL v. Agencia Espanola de Protecci kararıyla içtihadî bir yorumla unutulma hakkını gündeme getirmiştir (Owings, 2015, s. 21). Bununla birlikte, unutulma hakkı, 22 Ocak 2012'de Avrupa Komisyonu'nun Adalet, Temel Haklar ve Vatandaşlıktan Sorumlu Üyesi Viviane Reding, Dijital, Yaşam ve Tasarım İnovasyon Konferansı'nda 1995 yılında yürürlüğe giren Veri Koruma Direktifi'nde reforma gidilmesi gerektiğini dile getirerek, unutulma hakkına ihtiyaç olduğunu resmi olarak duyurmuştur. Veri Koruma Direktifi'ni hazırlayan 1993 döneminde kişisel verilerin internet üzerinde işleme oranının %1 olduğunu, ancak 2012 itibarıyla %97'ye çıktığını, güvenilir bir dijital pazara ulaşabilmek için kişisel verilerin mahremiyetinin ön planda tutulması gerektiğini ifade eden Reding, dijital ortamda kişilerin verileri üzerinde hâkimiyetlerini kayb ettiklerini düşündüklerini, bu düşüncenin kişisel verilerin adeta para birimine dönüştüğü dijital pazarda olumsuzluğa yol açacağını belirtmiştir. Buna çözüm önerisi olarak, kişisel verilerin olabildiğince şeffaf ve kişinin rızası dâhilinde işlenmesini sunan Reding, unutulma hakkının da kişinin verileri üzerindeki hâkimiyetini sağlamasında gerekli olduğunu dile getirmiştir. Reding'e göre, dijital ortamda en küçük bilgi kırıntıları dâhi yıllarca saklanabilmekte, bu da verilerin paylaşıldıktan yıllar sonra dâhi etkisini aynı şekilde sürdürmesine neden olmakta, kişilerin çevrimiçi kimliklerini yeniden inşa etme olanaklarını ortadan kaldırmaktadır. Reding, unutulma hakkının

⁶ Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma m.16 '1. Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunması hakkına sahiptir.

² Avrupa Parlamentosu ve Konsey, Birlik hukuku kapsamına giren faaliyetlerin yürütülmesinde, Birlik kurum, organ, ofis veya ajansları ile üye devletler tarafından kişisel verilerin işlenmesi sırasında bireylerin korunmasına ve bu bilgilerin serbest dolaşımına ilişkin kuralları olağan yasama usulü uyarınca belirler. Bu kurallara uyulması, bağımsız otoritelerin denetimine tabidir.'

resmi olarak ilk duyurusunu yapan kişi olarak konuşmasında unutulma hakkının sahip olacağı niteliklere ilişkin olarak bazı ipuçları da vermiştir. Buna göre, unutulma hakkı mutlak bir hak olmayıp, ifade özgürlüğünden veya medya özgürlüğünden önce gelmeyecektir. Bununla birlikte unutulma hakkı, tarihin toptan silinmesi anlamına gelmeyecek, gazete arşivleri gibi meşru ve hukuki bir menfaatin varlığı hâlinde kişisel veriler işlenmeye devam edecektir (Reding, 2012). Ancak, Viviane Reding'in konuşmasının ardından unutulma hakkı medyada ve Avrupa vatandaşları arasında büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Unutulma hakkının, internetteki ifade özgürlüğünün önünde en büyük engel olduğu ifade edilmiş, özellikle kişinin sadece kendisinin dijital ortamda paylaştığı kişisel verilerin değil kişi hakkındaki her türlü bilginin unutulma hakkının konusu olması eleştiri konusu olmuştur. Başka bir deyişle kişinin kendisinin paylaştığı, ancak bir başkasının kişinin kendisinin paylaştığı veriyi kopyalayıp tekrar paylaştığı, aynı şekilde başkalarının kişi hakkında paylaştığı veriler unutulma hakkına dâhil edilmektedir. Özellikle başkalarının kişi hakkında paylaştığı verilerin unutulma hakkı içerisinde değerlendirilmesi ifade özgürlüğü açısından kısıtlayıcı bulunmuştur. İlgili kişisel verilerin örneğin gazetecilik yahut tarihsel araştırma gibi meşru bir amaçla tutulduğunun ispatının da kişisel veriyi işleyen tarafa ait olması da olumsuz olarak değerlendirilmiştir (Rosen, 2012). Buna benzer şekilde başka bir görüşe göre unutulma hakkı, sansürü haklı çıkarmak için mahremiyetin ve özel hayatın gizliliğinin kullanılmasından başka bir şey değildir. Unutulma hakkı, bilgisayarların da tıpkı insan beyni gibi unutmaya programlanması fikrine dayanmakta olup, insanların acı veren geçmişlerini dijital ortamda da silme hakkın a sahip oldukları savını destekleyebilirse de tarihin hatırlanması gerektiği ve kültürün hafızadan ibaret olduğu göz ardı edilmemelidir (Fleischer, 2011). Başka bir açıdan da unutulma hakkının, Fransızca 'le Doit a l'Oubli' teriminden yani Avrupa'da güçlü kökleri bulunan, insanların geçmişlerinden kaçmalarına imkân veren mahremiyet kavramından türetildiğinin altı çizilmekte, unutulma hakkının başkasının kişi hakkında yayınladığı veriler de dâhil kişi ile ilgili tüm verileri kapsamamasının Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği üyeleri arasında büyük bir karşıtlığa yol açacağı belirtilmektedir. Çünkü Amerika Birleşik Devletleri'nde kişinin hakkında başkasının yayınladığı veriler, yayınlayanın ifade özgürlüğü içerisinde kabul edilerek unutulma hakkına konu edilemeyecektir. Örnek olarak bir kişinin işlediği cinayete ilişkin Wikipedia sayfasında yayınlanan bilgi, Avrupa Birliği üye devletlerinde kişiye geçmişinden kaçma olanağı verilmesi anlamında yorumlanarak unutulma hakkı çerçevesinde silinebilecektir. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde bu Wikipedia sayfasına ifade özgürlüğü çerçevesinde dokunulamayacaktır (Shoor, 2014, s. 492-493).

Unutulma hakkına tek eleştiri akademik alanda gerçekleşmemiştir. 2013'te Fransız arşivciler tarafından unutulma hakkı gerekçesiyle internet arşivlerindeki kişisel verilerin silinmesi ya da anonimleştirilmesinin kamu kurumları ya da kültürel mirasın oluşmasına katkı sağlayan özel kuruluşlara örneğin arşivleme kuruluşlarına da zorunlu kılınmasına karşı çıkan bir dilekçe yazılmış ve 50.000 arşivci ve tarihçi tarafından imzalanmıştır. Fransız arşivcilere göre, internet bilgilerin saklanması geçmişe göre çok daha güvenli şekilde sağlamaktadır. Ancak kişisel verilerin güvenliğini kâr amacıyla ihmal eden kuruluşlardan farklı olarak kültürel mirasın oluşmasına çalışan özel kuruluşlar ile kamu hizmetini yerine getiren kamu kurumları kişisel verilerin işlenmesinde etik ilkeler uyarınca profesyonel şekilde hareket etmektedir. Bu kurum ve kuruluşlar, veri güvenliğinde ticari kuruluşlarla aynı kefiye konulmamalı, üçü de aynı şekilde unutulma hakkı gerekçesiyle kişisel verileri silmek veya anonimleştirmek zorunda bırakılmamalıdır. Bu biçimde ancak bir kolektif hafıza kaybına neden olunacaktır (l'AAF, 2023).

Bunların sonucunda 2018 yılında yürürlüğe giren Genel Veri Koruma Tüzüğü m.17'de unutulma hakkı tanımlanarak, yasal boşluk giderilmiştir (Genel Veri Koruma Tüzüğü, t.y.)⁷. Avrupa Birliği hukukunda

⁷ "Genel Veri Koruma Tüzüğü m. 17 'Silme hakkı ('unutulma hakkı')

1. Veri sahibinin kendisi ile ilgili kişisel verilerin herhangi bir gecikmeye mahâl verilmeksizin silinmesini kontrolörden talep etme hakkı bulunur ve, aşağıdaki hâllerden birinin geçerli olması durumunda, kontrolörün kişisel verileri herhangi bir gecikmeye mahâl vermeksizin silme yükümlülüğü bulunur:

(a) kişisel verilerin toplanma veya işleme amaçlarıyla ilişkili olarak artık gerekli olmaması;

(b) veri sahibinin 6(1) maddesinin (a) bendi veya 9(2) maddesinin (a) bendine göre işleme faaliyetinin dayandığı izni geri çekmesi ve işleme faaliyetiyle ilgili başka bir yasal gerekçe bulunmaması;

unutulma hakkının öngörülme şeklinin direktif değil de tüzük olması, başka bir deyişle bütün üye devletlerde, bu devletlerin ayrıca mevzuatlarına dâhil etmelerine gerek kalmaksızın doğrudan yürürlüğe girmesi, unutulma hakkı özelinde Avrupa Birliği çapında yasal kesinliğin ve üye devletler arasında uyumun sağlanmaya çalışıldığı şeklinde yorumlanmıştır (Shoor, 2014, s. 489-490). Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde unutulma hakkı yalnızca öngörülmeyle kalmamış, uygulanmasında çıkabilecek problemler de diğer kurallar ile giderilmeye çalışılmıştır. Bu noktada, unutulma hakkının Avrupalı olmayan şirketler ve arama motorları tarafından da uygulanması gerekliliği getirilmiş, bireyler açısından unutulma hakkının daha etkili olabilmesi için ispat yükü tersine çevrilerek kişisel verilerin işlenmesinin meşru bir amaca dayandığını ispata kişisel veriyi işleyen taraf yükümlü kılınmış, kişisel verinin unutulma hakkı kapsamında silinmesine mahkeme veya düzenleyici kuruluş tarafından kesin ve son karar verilmiş olması hâlinde kişinin de kendi verisini silebilmesinin önü açılmıştır (European Commission, 2014).

Unutulma hakkı, Genel Veri Koruma Tüzüğü uyarınca kişisel verilerin korunması ve işlenmesine ilişkin meşru amaçlar ve prensipler zeminine oturmaktadır. Genel Veri Koruma Tüzüğü m.5'te hüküm altına alınan kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkelerin de belirttiği üzere kişisel verinin hukuka uygun, adil ve şeffaf bir şekilde işlenmesi, açık ve meşru bir amaçla toplanması ve bu amaç devam ettiği sürece işlenmeye devam etmesi, bu amaç bulunmadığı takdirde ise işlenmemesi gerekmektedir. İşlenen veriler güncel ve doğru olmalıdır. Unutulma hakkı da kişisel verilerin saklanma amacının ortadan kalkması, bu nedenle verinin işlenmeye devam edememesi veya verinin güncelliğini yitirmesi hâlinde gündeme gelen bir hak olmaktadır. Genel Veri Koruma Tüzüğü m.5/1-b'de genel bir karine şeklinde bazı amaçlar kendiliklerinden meşru amaç olarak kabul edilmiştir (Genel Veri Koruma Tüzüğü, t.y.). Bunlar, aynı zamanda ilgili Tüzük'ün 89/1. maddesinde de belirlenmiş olup kamu yararına arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçlarıyla veya istatistiki amaçlardır. Meşru amaçlar doğrultusunda ve meşru amaçlar devam ettiği sürece işlenebilen kişisel verilerin, karine olarak kabul edilen ve 89/1 maddesinde belirlenen amaçlarla işlenmesi hâlinde daha uzun süreler boyunca saklanabileceği, Genel Veri Koruma Tüzüğü m.5/1-e'de ifade edilmiştir. Bu hâlde, birtakım amaçlar karine olarak meşru amaçlar kabul edilmiş olmakta ve bu kabulden bir adım öteye geçilerek bu amaçlarla işlenen kişisel verilerin meşru amaçlarla saklanabileceğinden daha uzun süreler boyunca saklanabilmesine izin verilmektedir (Genel Veri Koruma Tüzüğü, t.y.).

Söz konusu istisna, 2013'te Fransız arşivci ve tarihçilerin düzenledikleri dilekçenin Genel Veri Koruma Tüzüğü çerçevesinde kazandığı bir zafer olarak değerlendirilmektedir (Čtvrtník, 2023, s. 118).

Unutulma hakkının kapsamına, yukarıda da değinildiği gibi kişisel veri girmektedir, 1995 Veri Koruma Direktifi m.2/a uyarınca tanımlanan kişisel veri kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ('veri sahibi') ilgili herhangi bir bilgidir. Kişiyi ilgili herhangi bir bilgiye, kişinin IP adresi, haberleşme ve sosyal medya içerikleri, kanaatlerini içeren yazı ve makaleler, adli, tıbbi ve çeşitli diğer sicillerdeki kayıtları, fiziki

(c) veri sahibinin 21(1) maddesi uyarınca işleme faaliyetine itirazda bulunması ve işleme faaliyetine yönelik ağır basan meşru bir gerekçe bulunmaması ya da veri sahibinin 21(2) maddesi uyarınca işleme faaliyetine itirazda bulunması;

(d) kişisel verilerin yasa dışı biçimde işlenmiş olması;

(e) kontrolörün tabi olduğu Birlik veya üye devlet hukukundaki bir yasal yükümlülüğe uygunluk sağlanması amacı ile kişisel verilerin silinmesinin zorunlu olması;

(f) kişisel verilerin 8(1) maddesinde atıfta bulunulan bilgi toplumu hizmetlerinin sağlanması ile ilgili toplanmış olması.

2. Kontrolörün kişisel verileri kamuya açıklamış olduğu ve 1. paragraf uyarınca kişisel verileri silmek zorunda olduğu hâllerde, kontrolör, mevcut teknoloji ve uygulama maliyetini göz önünde bulundurarak, veri sahibinin talep etmiş olduğu kişisel verileri işleyen kontrolörleri söz konusu kişisel verilere yönelik her türlü bağlantı veya bu verilerin her türlü nüshası ya da çoğaltmasının söz konusu kontrolörlerce silinmesi hususunda bilgilendirmek üzere teknik tedbirler de dahil olmak üzere makul adımları atar. 3. 1 ve 2. paragraflar işleme faaliyeti aşağıdaki amaçlar doğrultusunda gerekli olduğu ölçüde uygulanmaz:

(a) ifade ve bilgi edinme hakkının kullanılması;

(b) kontrolörün tabi olduğu Birlik veya üye devlet hukuku çerçevesinde işleme faaliyeti gerektiren bir yasal yükümlülüğe uygunluk açısından veya kamu yararına gerçekleştirilen bir görevin yerine getirilmesi veya kontrolöre verilen resmi bir yetkinin uygulanması açısından;

(c) 9(2) maddesinin (h) ve (i) b entlerinin yanı sıra 9(3) maddesi uyarınca hâl k sağlığı alanındaki kamu yararı sebeplerinden dolayı;

(d) 1. paragrafta atıfta bulunulan hakkın ilgili işleme hedeflerinin yakalanmasını imkansız hâl e getirmesi veya yakalanmasına ciddi şekilde zarar vermesinin muhtemel olduğu ölçüde, 89(1) maddesi uyarınca kamu yararına arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatistiki amaçlar doğrultusunda veya

(e) yasal iddialarda bulunulması, bu iddiaların uygulanması veya savunulması açısından. "

görüntüsünü yansıtan fotoğraf ve çizimler, parmak izi, göz retinası, isim ve soyismi, adresi gibi münhasır veriler girmektedir (M. Akkurt, 2020, s. 23). Bunun yanında kişiyle ilgili herhangi bir bilgi kavramının kişinin kendi paylaştığı, kişinin ilgili paylaşımından başkasının kopyalayıp paylaştığı ve başkasının kişi hakkında paylaştığı veriler anlaşılmaktadır. Ancak ifade özgürlüğünün tam olarak başkasının kişi hakkında paylaştığı verilerle başladığı, bu nedenle unutulma hakkı ve ifade özgürlüğü arasındaki dengenin gözetilmesi gerektiği, “başkasının kişi hakkında paylaştığı verilerden kamuya açık olarak sunulan ve rahatsız edici, onur kırıcı, bilinmesi istenmeyen verilerin anlaşılması gerektiğinin amaca uygun olduğu” ifade edilmektedir (S. S. Akkurt, 2016, s.2624). Unutulma hakkı yalnızca dijital verileri kapsamaktadır, içerik yazı, ses, görüntü gibi çeşitli biçimlerde olabilecektir, ancak içeriğin dijital ortamda bulunması gerekmektedir. Başka bir deyişle fiziki ortamlarda örneğin televizyon ya da radyo yayınında ya da gazete, dergi gibi yazılı basında bulunan veriler, dijital ortama taşınmadıkça unutulma hakkının konusu olamayacaktır (Nalbantoğlu, 2018, s.589).

C-131/12- Google İspanya SL ve Google Inc v. AEPD Davası

Google İspanya ve Google Inc v. AEPD Davası, ABAD’ın 1995 Veri Koruma Direktifi’ni yorumlayarak “unutulma hakkı”nı tanımladığı karar olarak Avrupa Birliği kişisel veri hukukunda yerini almıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere, unutulma hakkı bağımsız bir hak olarak düşünülemez, 1995 Veri Koruma Direktifi’nde unutulma hakkına zemin hazırlayan kişisel verilerin korunması hakkı, usul ve esasları yer almaktadır. 1995 Veri Koruma Direktifi m.6, 2018’de yürürlüğe giren Genel Veri Koruma Tüzüğü ile paralel olarak kişisel verilerin güncel ve doğru olmasını hüküm altına almış olup, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin meşru amaç, kişinin rızası, hukuka uygunluk prensipleri de aynı şekilde yer almakta, bu nitelikleri taşımayan verilerin düzeltilmesi, silinmesi ya da bu verilere erişimin engellenmesini talep hakkı tanınmaktadır (Guadamuz, 2017, s. 64).

Google İspanya v. AEPD davasında, Bay Costeja González, İspanya’da yüksek tirajlı bir gazete olarak yayımlanan La Vanguardia gazetesinde, kendisinin sigorta borçlarının tahsili için gerçekleştirilecek haciz işlemlerine ilişkin açık arttırma haberinin Google arama motorunda kendi ismi yazılınca ilk sırada çıktığını belirtmiştir. 9 Mart 1998’de yapılan bu haberdeki haciz işleminin, başvuru tarihi olan 14 Mart 2010 itibarıyla tamamen çözülmüş olduğunu, bunun hakkındaki haberin ve ilgili linklerin kaldırılması gerektiğini söyleyerek İspanya Veri Koruma Ajansı AEPD’ye başvuruda bulunmuştur. AEPD, haberi kaldırmamış ancak başvurunun kişinin ismi yazılınca çıkan Google linkleriyle ilgili kısmını onaylamıştır. Google ise kararı temyiz etmiş ve İspanya Ulusal Yüksek Mahkemesi’ne taşımıştır. Ulusal Yüksek Mahkeme de ABAD’a ön karar prosedürü ile sorular yöneltmiştir. Bu sorular şu şekildedir:

Web’i indeksleme ve tarama işlemi bir kişisel veri işleme işlemi midir? Cevap evet ise, arama motorları (ve potansiyel olarak web tarayıcıları), kişisel verileri koruma yükümlülüğü altında oldukları anlamında veri denetleyicileri midir?

Cevap yine evet ise, veri koruma yetkilileri bir arama motoruna, kişisel verilerin yayımlandığı web sitelerine doğrudan bu web sitelerine adres vermek zorunda kalmadan arama sonuçlarından kaldırılmasını emredebilir mi? Başka bir deyişle soru, web sitelerindeki verilerinden bağımsız olarak arama motorlarında listelenen arama sonuçlarının verilerin kişisel veri olarak kabul edilip edilmeyeceğidir (ABAD, 2014).

ABAD, arama motorlarının kişisel veri denetleyicileri olduğunu, arama motorlarında kişinin adına dayalı yapılan aramaların sonuçlarının da kişisel veri kişiyle ilgili tüm bilgileri kapsadığı için kişisel veri olarak kabul edileceğini içtihat etmiştir (ABAD, 2014).

ABAD, arama motorlarının veri denetleyicisi olup olmadıkları konusunda iki savı değerlendirmek durumunda kalmıştır. Bir sava göre arama motorları, kendilerine yüklenen verilerden ve içeriklerinden haberdar olmadıkları, bir anlamda aracı sorumlu oldukları için, kişisel verilerin denetleyicisi sıfatını taşımamaktadır.

Karşıt sava göre ise, kişisel verinin içeriğinden haberdar olmasa da arama motorları kişisel verinin dağıtımında, hangi verinin daha önce, üst sıralarda veya gündemde görüneceğinde belirleyici bir rol oynamakta, kişiye ilişkin verileri listeleterek kişinin çevrimiçi kimliği hakkında bir fikir oluşturmaktadır. Veri denetleyicisi, 1995 Veri Koruma Direktifi m.2/d'de "kişisel verilerin işleme amaçlarını ve araçlarını tek başına veya diğerleriyle birlikte belirleyen gerçek veya tüzel kişi, kamu makamı, ajans veya diğer herhangi bir organ" olarak tanımlanmıştır. ABAD da arama motorlarının kişisel verinin içeriğinden bağımsız olarak, bu verinin listelenmesinde ve öne çıkarılmasında arama motorlarının belirleyici olduğunu, veri denetleyicisini geniş yorumlayarak bu sonuca ulaşabileceğini, böyle bir yorumun verilerin tam ve eksiksiz korunması amacına uygun olduğunu ifade etmiştir. ABAD'ı söz konusu sonuca götüren bir bakıma davanın karakteri olmuştur. Çünkü davada İspanyol Veri Koruma Ajansı tarafından Bay González'in kişisel verisini içeren haber kaldırılmamış, bunun yerine 1998 yılına ait bu haberin 2010 yılında halen güncelmiş gibi arama motorunda ilk sırada yer alması sebebiyle arama motoru linkleri kaldırılmıştır. Kişisel verinin içeriğinin öneminden ziyade, arama motorlarının bu veriyi listeleme biçimi sorun teşkil etmiştir. Bu sebeple, arama motorlarının aracı sorumlu sıfatıyla verinin içeriğinden haberdar olmadıkları takdirde verinin işlenişinden sorumlu olmadıkları kabulü ABAD tarafından reddedilmiştir. Arama motorları her ne kadar verinin içeriğinden haberdar olmasa da verinin işleme amaç ve araçlarını belirleyici rodedir (ABAD, 2014).

İlgili içtihadta aynı zamanda Google Inc. temyiz başvurusunda arama motorlarında verilerin listelenmesi ve indekslenmesi veri işleme faaliyeti kabul edilirse, verilerin işlenmesinden kendisinin sorumlu olduğunu, Google İspanya'dan yalnızca reklamcılık konusunda destek aldığını ifade etmiştir. ABAD ise Google Inc.'nin bu iddiasını reddederek Google İspanya'nın Avrupa Birliği içerisinde Avrupa Birliği hukukuna tabi bir kuruluş olduğunu, bu sebeple 1995 Veri Koruma Direktifi dâhil tüm mevzuata uygun davranması gerektiğini, Google İspanya tarafından doğrudan listeleme faaliyeti gerçekleştirilmese de reklamcılık faaliyetini yürütürken listelemeye etki ettiğini belirtmiştir. ABAD, Avrupa Birliği'nde faaliyet gösteren arama motorlarını, veri işleyen bir veri denetleyicisi olarak kabul etmenin bir adım ötesine geçerek arama motorlarının listeleme faaliyetleri başka bir deyişle arama motorlarının kişisel veri işleme faaliyetleri Avrupa Birliği merkezli arama motorunca gerçekleştirilmemiş olsa dâhi faaliyetiyle bağlantılı olarak listelemeye etki etmesi hâlinde de hukuka uygun veri işlemeyi sağlamakla sorumlu tutmuştur. Bunlara, kişisel veriyi işleme faaliyetinin ötesinde kişisel verinin Avrupa Birliği mevzuatına uygun olarak işlenmesini sağlama görevini yüklemiştir (ABAD, 2014).

Google Inc. bununla birlikte, Bay González'in kişisel verisiyle ilgili başvurusunu Google Inc. veya Google İspanya'dan önce kişisel verinin içeriğinden haberdar olan web sitesine yapması gerektiğini iddia etmiştir. Çünkü Kişisel verilerle ilgili başvurular veriyi işleyen veri denetleyicisine yapılmalıdır. Kişisel veriden haberdar olarak, bu veriyi kamuya açık hâle getiren ve yasallığı konusunda değerlendirme yapabilecek merci bu veriyi yayınlayan web sitesidir. ABAD, Google Inc. arama motorunu, veri listeleme ve dağıtım faaliyetlerini yerine getirdiği için veri denetleyicisi sıfatıyla kabul ederken, kişisel veriyle ilgili başvurunun veri denetleyicisi olarak arama motoruna da yapılabilmesini karara bağlamıştır. Aksi hâlde, veri denetleyicisi verinin içeriğinden haberdar olan web sayfası olacak, Google Inc'nin de veri denetleyicisi sıfatını taşımadığı söylenebilecektir. Bu noktada, ABAD'ın arama motorlarını veri işleyen ve veri denetleyen olarak kesin bir şekilde kabul ettiği ifade edilebilir (ABAD, 2014).

Arama motorlarına veri denetleyicisi sıfatının verilerek kişisel verilerin korunması ve unutulma haklarının kendisine yöneltilebileceği merci olarak kabul edilmesi, bunun sonucunda da bunlara ilgili hakların korunması çerçevesinde arama motorlarındaki verinin anonimleştirilmesi veya silinmesi görevinin verilmesi, arama motorlarının ifade özgürlüğü ve bilgi edinme haklarında üstlendiği önemli rolün göz ardı edilmesi olarak yorumlanmıştır. Bu görüşe göre, arama motorları, ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı çerçevesinde ve bunları korumak amacıyla hareket etmelidir. Kişisel verilerin korunması hakkına ve bununla bağlantılı olarak unutulma hakkına uygun davranmaları gerekliliğini getirmek, arama motorlarının ifade özgürlüğü ve bilgi

edinme hakkına yeteri kadar önem vermemeleri sonucunu doğuracaktır. Ayrıca, arama motorlarının veri denetleyicisi sıfatını taşıdıkları savunuluyorsa 1995 Veri Koruma Direktifi m.8 uyarınca öngörülen özel veri kategorilerinde yüklenen verilerden de doğrudan sorumlu olmaları gerekmektedir, ancak kişisel verinin içeriğinden haberdar olmayan arama motorlarının kendilerine yüklenen kişisel verilerin içeriğinden de haberdar olmadıkları düşünüldüğünde veri denetleyicisi olarak sorumlu tutulmaları adil olmayacaktır (La Quadrature du Net ve Reporters Without Borders, 2014, s. 5-6). Keza, 1995 Veri Koruma Direktifi m.8 ırk veya etnik köken, siyasi görüşler, dini veya felsefi inançlar, sendika üyeliği ve sağlık veya cinsel yaşamla ilgili verileri ifşa eden kişisel verilerin işlenmesinin yasaklanacağını hüküm altına almıştır.

Buna karşıt başka bir görüşe göre, unutulma hakkı gündeme geldiğinde içeriğin kendisi kaldırılmamakta arama sonuçlarındaki bağlantıları kaldırılmaktadır, böylece veri kaybolmamakta, veriye yayınlandığı web sitesi üzerinden erişim halen mümkün olmaktadır. Kişinin mahremiyet hakları yani özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunması ve unutulma hakları açısından arama motorları kitleli veri işleme ve toplamanın ve böylece oluşturulan çevrimiçi kimliğin büyük bir tehdit hâline geldiği gözden kaçırılma malıdır. İfade özgürlüğü ve mahremiyet haklarının dengesi unutulma hakkı çerçevesinde ve ancak sınırlı bir veri silme faaliyeti yürütülürse sağlanabilecektir. Burada amaç dijital hafızanın silinmesi değil kişinin mahremiyet hakkının korunmasıdır (Guadamuz, 2017, s. 75).

Bununla birlikte bir başka görüşe göre, arama motoru veri denetleyicisi değildir, veriden haberdar olmadığı için veri işleyen olarak kabul edilemez, ancak ikincil bir görevi vardır. Arama motorları, veri denetleyicisi sıfatını taşısa bile veri denetleyicisine yöneltilen kişisel veri silinmesi veya anonimleştirilmesi taleplerini yerine getirmelidir, ancak Google kişisel verileri doğrudan silmemekte veya anonimleştirmemekte, arama sonuçlarındaki bağlantılarını kaldırmaktadır, bu ise kişinin verisinin işlenmesine itiraz etmesinin geniş bir yorumudur. Dolayısıyla mevzuatta tanımlanmış olsa bile unutulma hakkı hukuken yoktur (Bartolini ve Siry, 2016, s. 233).

Arama motorları veri denetleyicisi değildir, ancak ABAD'ın gerekçelendirmesine uygun şekilde veriyi toplamak ve yaymak ve kişi hakkında dijital bir izlenim oluşturmaktaki etkisi azımsanamaz. Kişisel verinin içeriği kadar arama motorlarındaki sonuçlarda listelenme sırası da önemlidir. Özellikle, arama motorları, ifade özgürlüğünün ve haber yayma özgürlüğünün başka bir bağlamda ve sonuç olarak kendisi tarafından da kullanıldığını göz ardı etmemelidir. Arama motorları, editörlerin gazetede haber sırasına karar vermesi, hangi haberin manşet olacağını hangi haberin son sayfada küçük yazıyla kaleme alınacağını belirlemesi gibi, kişi hakkındaki verilerin sıralamasını ve listelemesini üstlenmektedir. Bu da verinin içeriğinden haberdar olmasa dâhi sonuç itibarıyla verinin dağıtımında bir rol üstlendiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Ancak veri denetleyicisinin verinin içeriğinden haberdar olmaması düşünülemeyecektir. Bu nedenle, unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması hakkından bağımsız bir haktır. Aksi hâlde Google İspanya ve Google Inc v. APED davasında unutulma hakkı türetilmek yerine dava ABAD tarafından kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında çözümlenirdi. Unutulma hakkına, veri denetleyicisi niteliklerini taşımayan arama motorlarını veri denetleyicisi sıfatı verilerek kişisel verilerin korunması hakkı dolayısıyla tam bir sorumluluk yüklenmeyeceği hâlde başvurulmuştur. Bu noktada unutulma hakkı, yalnızca sonuçları bakımından kişinin verisi ile ilişkisinde sorumlu olan arama motorları için türetilmiştir.

Türk Hukukunda Unutulma Hakkı

Unutulma hakkı, 1982 Anayasası'nda tanımlanan bir hak değildir. Bununla birlikte Avrupa Birliği hukukunda gelişim gösterdiği üzere bir yargı kararı ile öngörülmemiş, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda da yer almamıştır. Ancak AYM bireysel başvuru kararlarında ve Yargıtay kararlarında unutulma hakkından sıkça söz edilmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu içtihadında unutulma hakkını, "Unutulma hakkı; üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra

unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı olarak ifade edilebilir.” şeklinde tanımlamıştır (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2015). Yargıtay, unutulma hakkını Anayasa m.5’te yer alan “insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak” şeklindeki pozitif yükümlülük, Anayasa m.17’de düzenlenen şeref ve itibarın korunması hakkı ve Anayasa m.20’de düzenlenen kişisel verilerin korunması hakkının doğal bir sonucu olarak görmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, t.y.). Yargıtay’a göre unutulma hakkı, internet vasıtasıyla bilgilere çok kolay ulaşılması ve uzun süre hafızada kalması yönüyle, kişiye geçmişini istediği gibi şekillendirerek manevi varlığını geliştirebilme hakkını, kişisel verisini silebilme hakkını, şeref ve itibarının zedelenmesini önleme hakkını ortaya çıkarmaktadır. Yargıtay, unutulma hakkına başvurulmamasının kişinin şeref ve itibarının zedelenmesine yol açacağına içtihat etmiş, unutulma hakkını doğrudan şeref ve itibarın zedelenmesi hakkı ile bağdaştırmıştır. Bunun yanında unutulma hakkının ihlalinden söz edilebilmesi için bazı ölçütler ortaya koymuştur. Bunlar; yayının içeriği, yayında kaldığı süre, güncelliğini yitirip yitirmesi, tarihsel bir veri olarak kabul edilmemesi, kamu yararına katkısı olmaması, habere konu kişinin siyasetçi veya ünlü olup olmaması, haber veya makalenin konusu, bu bağlamda haberin olgusal gerçekler ya da değer yargısı içerip içermediği, halkın ilgili veriye yönelik ilgisinin bulunup bulunmadığının her somut olay açısından değerlendirilmesi ölçütleridir (Yargıtay 19. Ceza Dairesi, 2021). AYM’nin de unutulma hakkı ile şeref ve itibarın korunması hakkını birlikte yorumladığı, Yargıtay ile benzer bir tutum sergilediği görülmektedir : Hatta AYM bir adım ileriye giderek, “İnternet’in etkin olarak kullanılmasıyla beraber ifade ve basın özgürlükleri ile şeref ve itibarın korunması arasındaki dengenin ilki lehine bozulduğunu, bu dengenin tekrar kurulabilmesinin şeref ve itibar yönünden bireylerin unutulma hakkının kabul edilmesi ile mümkün olabileceğini” belirtmiştir (AYM, 2016; AYM, 2017). Ancak ilgili durum AYM bireysel başvurularında sorunlara yol açmakta, bu bağlı yorum, unutulma hakkının kişilik hakkı olarak kabul edilmemesini dâhi sonuçlamaktadır.

AYM Bireysel Başvurularında Unutulma Hakkının Yansımaları

2014/19685 numaralı C.K. başvurusu

Bireysel başvuruda, C.K., mankenlik ajansı sahibi olup, ajansında 2001 yılında Türkiye Yüz Güzeli seçilen ve 2004 yılında aşırı doz uyuşturucudan hayatını kaybeden bir manken çalışmıştır. Bu manken hayatını kaybetmeden önceki son röportajında uyuşturucu ve fuhuş dolayısıyla C.K.’yı sorumlu tutmuştur. C.K. da olaylarla ilgili adli makamlarca sorgulandığını ancak iddiaların asılsız çıktığını belirtmiş, arama motoruna isminin yazıldığında bu haberlerin listelendiğini, şeref ve itibarının zedelendiğini ileri sürerek, söz konusu bağlantılara erişimin engellenmesini talep etmiştir. Ancak başvurucağının 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun m.9 uyarınca yaptığı erişimin engellenmesi talebi reddedilmiştir (AYM, 2018).

Bireysel başvuru sonucu AYM’ye taşınan davada AYM, 5651 Sayılı Kanun m.9 uyarınca erişimin engellenmesine kişilik haklarının ihlalin ilk bakışta belli olacak şekilde ve zararın süratle giderilmesi gerektiği hâllerde başvurulabildiğini, 2004 yılında çıkan haberler için 2014 yılında yapılan erişimin engellenmesi talebinin zararı süratle gideremeyeceğini belirtmiştir. Aynı zamanda kişisel verilerinin amacı dışında işlenmediğini, böylece kişisel verilerin korunması hakkının ihlal edilmediğini, şeref ve itibarın zedelenmesi bakımından bir kişilik hakkı ihlali iddiasında bulunuyorsa da kişinin diğer hukuk yollarına başvurusunun yerinde olduğunu söyleyerek başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesi ile başvuruyu reddetmiştir (AYM, 2018).

Karşı oyda, ihlal edilen kişilik hakkının unutulma hakkı olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Karşı oy, “yayımlandığı tarihte belirli ağırlık eşliğini aşmayan veya kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanan haber ve yazıların internet ortamında uzun süre erişilebilir kalması hâlinde kişilerin şeref ve itibarını zedeleyebileceğini” belirtmiş ve bu durumu unutulma hakkı kapsamında incelemiştir. Karşı oya göre şeref ve

itibarın zedelenmesi anlamında belirli bir eşiği aşmayan hak ihlallerine ilişkin içerikler uzun süre internet ortamında yer aldığında şeref ve itibarın zedelenmesi sonucu doğurabilecek ve unutulma hakkını gündeme getirecektir (AYM, 2018).

Kararın hukuki değerlendirmesi yapıldığında, 5651 Sayılı Kanun m.9 uyarınca erişimin engellenmesi koşulları, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik hakkının ihlali, bu ihlalin ilk bakışta anlaşılabilir düzeyde olması ve erişimin engellenmesi kararı verilmediği takdirde kişilik hakkı ihlali nedeniyle uğranılan zararın süratle giderilmesinin mümkün olmaması olarak görülebilecektir⁸. AYM değerlendirmesinde, kişilik hakkı olarak kişisel verilerin korunması hakkını ve şeref ve itibarın korunması hakkını göz önüne almıştır. Kişisel verilerin korunması hakkının ihlal edilmediğine, kişinin rızası dışında verisi işlenmediği sebebiyle karar vermiştir. Unutulma hakkının ihlalinin ise, kişilik hakkı ihlali olarak değerlendirmemiştir. Kişisel verilerin korunması hakkının ihlalinin yalnızca kişinin rızası olmaksızın kişisel verisinin işlenmesi yoluyla olmayacağı, bunun yanında verilerin meşru bir amaç olmaksızın, şeffaf ve ölçülü olmayan şekilde işlenmesinin de kişisel verilerin işlenmesi hakkının ihlali anlamına geleceği ifade edilmelidir. Bunun yanında, ilgili AYM başvurusunda başvuru C.K. arama motorunda isminin yazılması sonucu listelenen geçmiş tarihli bağlantıların kaldırılmasını istemiştir, ki bu talebin ABAD'ın Google İspanya v. AEPD kararındaki taleple aynı olduğu görülebilecektir. C.K.'nın talebi unutulma hakkına ilişkin olup, unutulma hakkının ihlalinin de kişilik hakkı ihlali olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Önemli bir nokta olarak, unutulma hakkı kişinin çevrimiçi geçmişini silmesi ve yeniden bir çevrimiçi kimlik oluşturması anlamına gelmektedir. Bu sebeple, 5651 Sayılı Kanun m.9 uyarınca erişimin engellenmesi koşullarından olan erişimin engellenmesi kararı verilmediğinde zararın süratle giderilmesinin mümkün olmaması koşulu unutulma hakkı açısından geniş yorumlanmalıdır. Çünkü unutulma hakkı, karakteristiğinde zaman geçmesini gerektirmekte olup, kişinin verisiyle bir dijital hafıza oluşması, sonrasında bu dijital hafızanın insan hafızası gibi unutulmaya programlanması düşüncesinden doğmuştur (Fleischer, 2011).

Sonuç

Unutulma hakkı, bağımsız bir hak değildir. Ancak, karşı oyda savunulduğu gibi, diğer hakların örneğin şeref ve itibarın korunması hakkının belirli bir eşiği aşmadığı ancak uzun süreli ihlal edilmesi hâlinde gündeme gelecek bir hak olarak da yorumlanmamalıdır. Yine AYM'nin başka bir bireysel başvurusunda aynı yorumun izlendiği görülmektedir: “Sonuç olarak başvuru hakkında yapılan haberler unutulma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gereken haberlerdir. İnternet ortamının sağladığı kolaylıklar gözetildiğinde başvuru için şeref ve itibarının korunması için anılan habere erişimin engellenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda erişiminin engellenmesine yönelik talebin reddedilmesiyle ifade ve basın özgürlükleri ile kişinin manevi bütünlüğünün korunması hakkı arasında adil bir dengenin kurulduğu söylenemez (AYM, 2016).” Böyle bir yorum, unutulma hakkının hukuk hayatına kazandırılmasına aykırı olduğu gibi, kişiyi uzun süre yayınlanan içerik dolayısıyla şeref ve itibarının zedelendiğini ispata mecbur bırakacaktır. Aksine örneğin boşandığı eşyle olan fotoğraflarının arama motoru sonuçlarında çıkmasını istemeyen bir kişinin boşandığı eşyle olan fotoğrafından dolayı şeref ve itibarının zedelenmesi söz konusu değildir ancak kişisel verisine ilişkin olarak unutulma hakkını kullanabilmesi gerekecektir. Unutulma hakkını şeref ve itibarın zedelenmesi hakkıyla bağlı kabul etmek kişiyi, boşandığı eşinin örnek olarak haysiyetsiz bir yaşam sürdüğüne, bu nedenle onunla olan fotoğraflarının şeref ve itibarını zedelediğine ve kaldırılması gerektiğine ispata zorlayacaktır. Unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması hakkının arama motorları üzerindeki görünümü olarak yorumlanmalı, kişiye ait başka bir hak veya hukuki değer ihlalinin ayrıca aranması gerekmemelidir.

⁸ 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun m.9 ‘İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi- İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini de isteyebilir.’

Kaynakça

- 108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabii Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi. Erişim adresi: https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020140848108_tur.pdf
- ABAD (2014). Google İspanya SL v. Agencia Espanola de Proteccei (AEPD-İspanya Veri Koruma Ajansı), C-131/12 (Avrupa Birliği Adalet Divanı 13 Mayıs 2014).
- Abril, P. S. ve Lipton, J. D. (2014). The right to be forgotten: Who decides what the world forgets? *Kentucky Law Journal*, 103(3), 363-389. Erişim adresi: <https://uknowledge.uky.edu/klj/vol103/iss3/4>
- Akgül, A. (2015). Kişisel verilerin korunmasında yeni bir hak:"Unutulma hakkı" ve AB adalet divanı'nın "Google kararı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 0(116), 1-38.
- Akkurt, M. (2020). Kişisel veri kavramının hukukî niteliğine ilişkin yaklaşımlara mukayeseli bir bakış. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2(1), 20-32. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1187007>
- Akkurt, S. S. (2016). 17.06.2015 tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 sayılı Yargıtay hukuk genel kurulu kararı ve mukayeseli hukuk çerçevesinde "unutulma hakkı". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 2605-2635. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001872
- AYM (2016). N.B.B. Bireysel Başvuru, Sy 2013/5653 (Anayasa Mahkemesi 03 Mart 2016).
- AYM (2017). Fahri Göncü Bireysel Başvuru, Sy 2014/17943 (Anayasa Mahkemesi 05 Ekim 2017).
- AYM (2018), C.K. Bireysel Başvuru, Sy 2014/19685 (Anayasa Mahkemesi 15 Mart 2018).
- Bartolini, C. ve Siry, L. (2016). The right to be forgotten in the light of the consent of the data subject. *Computer Law ve Security Review*, 32(2), 218-237. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2016.01.005>
- Charter of Fundamental Rights of the European Union*. (t.y.). Erişim adresi: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
- Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*. (t.y.). Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF>
- Čtvrtník, M. (2023). The Right to (Not) Be Forgotten, Right to Know, and Model of Four Categories of the Right to Be Forgotten. İçinde M. Čtvrtník, *Archives and Records* (s. 111-137). https://doi.org/10.1007/978-3-031-18667-7_5

- European Commission. (2014). *Factsheet on the “Right to be Forgotten” (C-131/12)*. Erişim adresi: https://www.huntonprivacyblog.com/wp-content/uploads/sites/28/2014/06/factsheet_data_protection_en.pdf
- European Convention on Human Rights*. (t.y.). Erişim adresi: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
- Fabbrini, F. ve Celeste, E. (2020). The right to be forgotten in the digital age: The challenges of data protection beyond borders. *German Law Journal*, 21(1), 55-65. <https://doi.org/10.1017/glj.2020.14>
- Fleischer, P. (2011, Mart 9). Privacy...?: Foggy thinking about the Right to Oblivion. *Peter Fleischer*. Erişim adresi: <http://peterfleischer.blogspot.com/2011/03/foggy-thinking-about-right-to-oblivion.html>
- Genel Veri Koruma Tüzüğü*. (t.y.). Geliş tarihi 27 Şubat 2023, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679vfrom=EN>
- Guadamuz, A. (2017). Developing a Right to be Forgotten. In T.-E. Synodinou, P. Jougoux, C. Markou, ve T. Prastitou (Ed.), *EU Internet Law* (ss.59-76). https://doi.org/10.1007/978-3-319-64955-9_3
- Kreß, S. (2018). *Criminal Compliance und Datenschutz im Konzern*. Baden-Baden: Nomos. <https://doi.org/10.5771/9783845288512>
- La Quadrature du Net ve Reporters Without Borders. (2014). *Recommendations on the right to be forgotten*. Erişim adresi: https://rsf.org/sites/default/files/recommendations_on_the_right_to_be_forgotten.pdf
- l’AAF. (2023, Şubat 26). *Au nom du droit à l’oubli, quel patrimoine pour l’Europe de demain ?* Association des archivistes français. Erişim adresi: <https://www.archivistes.org/Au-nom-du-droit-a-l-oubli-quel>
- Nalbantoğlu, S. (2018). Bir temel hak olarak unutulma hakkı. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 35, 583-605. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980809>
- Owings, L. (2015). The right to be forgotten. *Akron Intellectual Property Journal*, 9(1), 45-82. Erişim adresi: <https://ideaexchange.uakron.edu/akronintellectualproperty/vol9/iss1/3>
- Reding, V. (2012). *Innovation Conference Digital, Life, Design* [Text]. European Commission - European Commission. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_12_26
- Rosen, J. (2012, Şubat 13). *The Right to Be Forgotten*. Stanford Law Review. Erişim adresi: <https://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox-the-right-to-be-forgotten/>

Shoor, E. A. (2014). Narrowing the Right to Be Forgotten: Why the European Union Needs to Amend the Proposed Data Protection Regulation. *Brook. J. Int'l L.*, 39(1), 487-519.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Erişim adresi: https://www5.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf

Veri Koruma Direktifi. (t.y.). [Text/html; charset=UTF-8]. Official Journal L 281 , 23/11/1995 P. 0031 - 0050; OPOCE. Erişim tarihi 27 Şubat 2023, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX%3A31995L0046%3Aen%3AHTML>

Yargıtay 19. Ceza Dairesi, 2021/633 E., 2021/2773 K (Yargıtay 19. Ceza Dairesi 10 Mart 2021).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2014/56, K. 2015/1679 (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17 Haziran 2015).

Extended Abstract

Purpose

The right to be forgotten is a right that European Union law has introduced into legal life as a reflection of the right to respect for private and family life, in other words, the right to privacy and the right to protection of personal data in the digital world, especially on search engines. The right to be forgotten has emerged as a result of all these rights and is not an absolute right. It is also closely related to freedom of the press, freedom of expression, and the right to protection of one's honor and reputation. At this point, the scope of the right to be forgotten and its relationship with other rights, as well as the points where it differs from them, should be determined and the border lines should be drawn. In this study, the scope and limits of the right to be forgotten in European Union law and Turkish law will be determined and an answer to the question of how it should be applied will be sought.

Design and Methodology

In this study, the starting point of the right to be forgotten and the different views on this right in the doctrine are given and the practices of the right to be forgotten in terms of European Union law and Turkish law are evaluated. For this reason, the existing case law in the literature has been utilized and the decisions of the Court of Justice of the European Union regarding these cases have been classified and analyzed. According to the historical order, Google Spain SL and Google Inc. v. APED judgments rendered by the Court of Justice of the European Union between 2014 and 2021, which introduced the right to be forgotten into the legal life, and N.B.B. Individual Application and C.K. Individual Application in Turkish law are analyzed. The impact of the doctrinal views on the case law has been discussed, problematic parts of the case law have been analyzed and solutions have been proposed in the light of the literature. The cases examined were selected among the cases that most clearly demonstrate how the right to be forgotten is applied by the courts.

Findings

The study is not an empirical study as it is a law article, but it has been found that since the right to be forgotten is a relatively new right for Turkish law, it has been tried to be interpreted together with other rights, especially the right to protection of personal data, as well as the right to protection of honour and reputation, and the Constitutional Court (AYM) and the Court of Cassation have not fully understood the place of the right to be forgotten in the legal discipline.

Implications (Theoretical, Practical, and Social)

As the case law shows, the right to be forgotten is not an absolute right but an independent right. Therefore, neither the right to the protection of personal data, the right to protection of honor and reputation, nor the right to freedom of expression should be seen as directly identical or complementary. The importance of search engines in the digital world should not be overlooked in the context of the distribution of responsibility. In particular, the responsibility of search engines in terms of personal data, although it can be interpreted indirectly, cannot be equal to the data controller. Likewise, it is not a right that can be raised if the news that has not exceeded the threshold of damage to honor and reputation remains in the digital environment for a long time, because the right to be forgotten can be asserted regardless of whether honor and reputation are damaged, for this, it is not necessary to prove that the right to protection of honor and reputation has been violated, on the contrary, the relationship with the person's data comes to the fore. Therefore, the right to be forgotten is a separate right.

Originality

This study evaluates the right to be forgotten in European Union law from the emergence of the right to be forgotten to the emergence of the right to be forgotten and examines its reflection on the jurisprudence in Turkish law. The study is unique in that it evaluates the case law on the right to be forgotten in Turkish law from the past to the present, identifies the problems, and proposes solutions to them. In addition, the right to be forgotten is an issue that has been developing with recent lawsuits. In this respect, the applicability and exemplary nature of the jurisprudence and the decisions in the cases filed to support the originality of the subject. Especially in the recent period, the increase in the use of the internet and the development of technology, as well as the fact that electronic use has become effective even in state institutions, is proof of how important the internet is. In this respect, the protection of personal data and the protectability of the information given to the internet and the existence of legal gaps will reveal the existence of legal gaps, and the new cases filed and their examination will be guiding.

Araştırmacı Katkısı: Didem SAYGIN (%60), Yağmur Ekim YILMAZ (%40).